

KULTURMILJÖUTREDNING UNDER DETALJPLANPRÖVNING

INNERSTADEN 1:29, LINKÖPING

UPPDRAG: Kulturmiljöutredning inför detaljplaneprovning
Innerstaden 1:29, Linköping

Titel på rapport: Kulturmiljöutredning inför detaljplaneprovning
Innerstaden 1:29, Linköping

Diarienummer: SBN 2015-283

Datum: 18-09-28

MEDVERKANDE

Beställare: Linköping kommun

Kontaktperson: Ylva Bengtsson

Konsult: Tyréns AB

Uppdragsansvarig: Sarah Uller

Handläggare: Paulina de Vries
Emmelie Kjellström

Kvalitetsgranskare: Martin Lagergren

Tyréns AB

118 86 Stockholm

Besök: Peter Myndes Backe 16

Tel: 010 452 20 00

www.tyrens.se

Säte: Stockholm

Org.Nr: 556194-7986

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

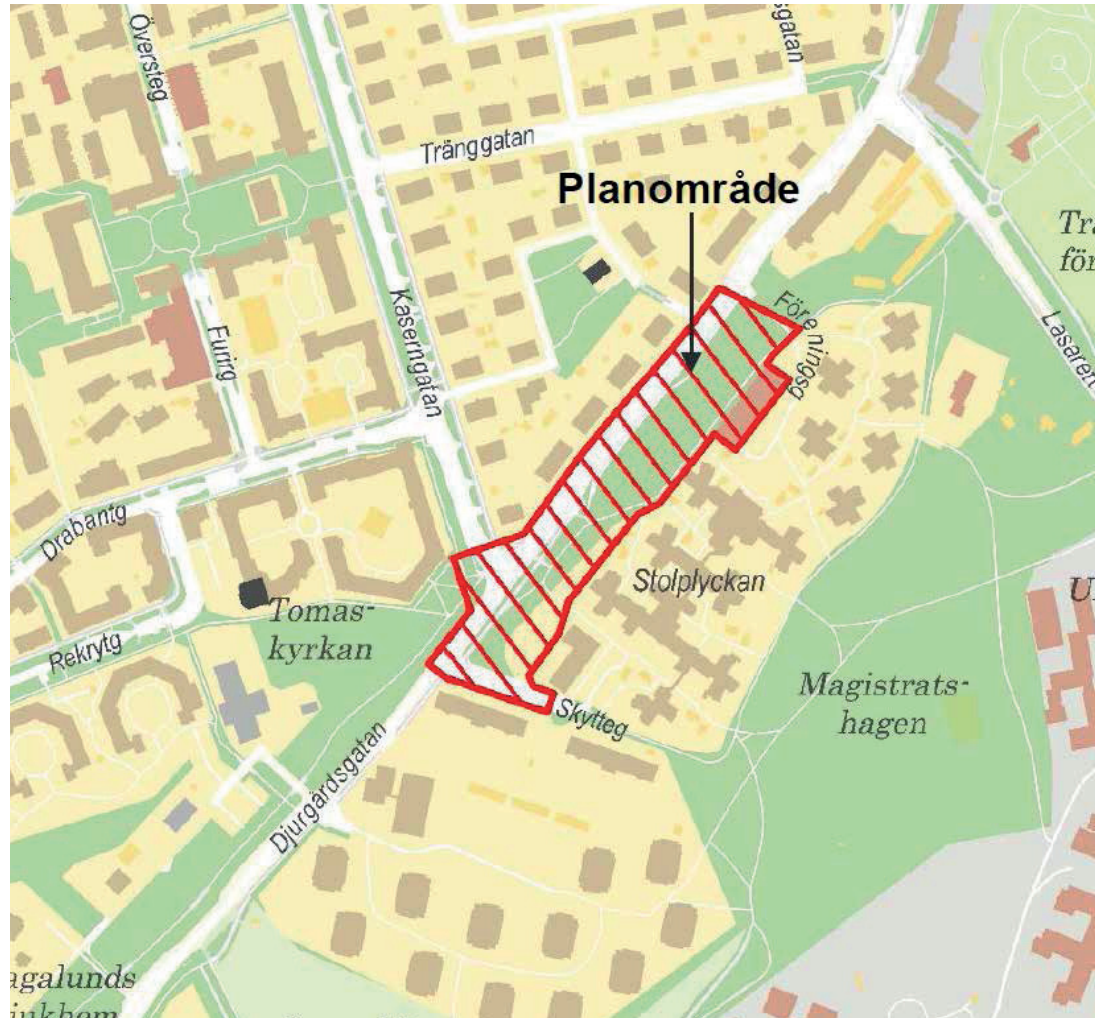
INLEDNING	3
- Bakgrund, syfte, metod	
FÖRUTSÄTTNINGAR	7
- Planer, program, kulturhistoriskt skydd	
UTBYGGNADSFÖRSLAG	9
REKOMMENDERAT FÖRHÅLLNINGSSÄTT	10
KULTURHISTORISKT VÄRDE	12
KONSEKVENSBESKRIVNING	14
KULTURHISTORISK BESKRIVNING	16
- Stadens bebyggelseutveckling	
- Planområde	
- Kv. Emiren	
- Stolplyckan	
- Skyttegatan	
- T1 och östra Valla	
- Trädgårdsstaden - Kanberget	
KÄLLOR	34

INLEDNING

BAKGRUND OCH SYFTE

Detaljplanearbetet för Innerstaden 1:29 m fl (Stolplyckan) pågår och planen har varit ute på samråd. Detaljplanen syftar till att ge förutsättningar för Linköpings innerstad att expandera utmed Djurgårdsgatan, skapa goda boendemiljöer och en sammanhållen gatumiljö.

Syftet med kulturmiljöutredningen är att belysa planområdets omkringliggande kulturmiljöers värden, värdebärande kvalitéer och konsekvenserna för den befintliga miljön, om detaljplaneförslaget realiserar. Kulturmiljöutredningen ska utgöra underlag inför fortsatt detaljplanearbete.

Plankarta över aktuellt område.

METOD

Utredningen tar stöd i Riksantikvarieämbetets plattform *Kulturhistorisk värdering och urval* (2015) och Boverkets allmänna råd, PBF 2016:6 1:2213. Plattformen stöder ett arbetssätt med olika delmoment som syftar till att ge tydlighet, transparens och motivering till de beslut som fattas i värderings- och urvalsprocessen.

VÄRDERINGSMETODENS DELMOMENT

A) BESKRIVANDE

I det beskrivande delmomentet sker inventering och beskrivning av utredningsområdets kulturhistoriska bakgrund och de egenskaper/beståndsdelar som återspeglar dess uppkomst och utveckling.

Svarar på frågorna: *VAD HAR HÄNT? VAD FINNS? VAD ÅTERSPEGLAS?*

B) ANALYSERANDE

I det analyserande delmomentet görs den egentliga värderingen. Kulturmiljöns möjlighet till läsbarhet, förståelse och upplevelse av dess kulturhistoriska bakgrund beskrivs och bedöms. Värdebärande egenskaper, samband och kvalitéer definieras. I det analyserande momentet tas stöd i Boverkets allmänna råd, PBF 2016:6 1:2213.

Svarar på frågorna: *VILKA ÄR VÄRDENA? VILKA ÄR DE HÖGA VÄRDENA?*

C) PLANERANDE

I det planerande delmomentet förs en prioritering och planering, med avseende på eventuella hot och förutsättningar för bevarandet och utvecklingen av de kulturhistoriska värdena.

Svarar på frågorna: *VAD KRÄVS? VAD ÄR MÖJLIGT?*

D) BESLUTANDE

I det sista delmomentet beslutande sker val av styrmedel.

- regelverk & bestämmelser
- finansieringsformer
- åtgärder för vård- och utveckling
- kommunikationsinsatser samt
- metoder för uppföljning och utvärdering

Svarar på frågorna: *VAD SKA GÖRAS? HUR SKA DET GÖRAS?*

Vid den kulturhistoriska värderingen av Innerstaden 1:29 m.fl. har plattformens två första delmoment, det beskrivande och det analyserande, tillämpats. Historik och nulägesbeskrivning utgör det beskrivande momentet. Det analyserande momentet kommer in i kapitlet där områdets kulturvärden och värdebärande karaktärsdrag presenteras. Det planerande momentet aktualiseras i rapporten både då ett genomförande av planförslaget konsekvensbeskrivs och rekommendationer för fortsatt arbete med detaljplanearbetet ges.

Plattformen öppnar även för ett socialt och ekonomiskt perspektiv men i denna utredning har endast det kulturhistoriska perspektivet utretts.

KONSEKVENSBESKRIVNINGENS BEDÖMNINGSGRUNDER

De antikvariska bedömningar som används är graderade enligt:

Stora negativa konsekvenser

Uppstår när påverkan sker i kulturmiljö med höga bevarandevärden, vanligen riksintresse eller lokalt eller regionalt utpekade viktiga värden. Om påverkan innebär att miljöns värdekärnor skadas eller får till följd att viktiga samband och strukturer går förlorade uppstår stor negativ konsekvens.

Måttliga negativa konsekvenser

Uppstår när viktiga kulturmiljövärden påverkas. Kulturmiljöer fragmenteras så att dess helhet inte kan uppfattas. Strukturer och samband som försvagas och blir mindre tydliga. Enstaka kulturvärden, välbevarade, unika eller på annat sätt värdefulla i ett lokalt eller regionalt perspektiv går förlorade.

Små negativa konsekvenser

Uppstår när kulturmiljöer av mindre betydelse påverkas eller tas bort. De enstaka objekten är inte betydelsebärande för kulturmiljöns helhet eller är inte unika eller sällsynta av sin typ. Samband och strukturer kan även i framtiden uppfattas.

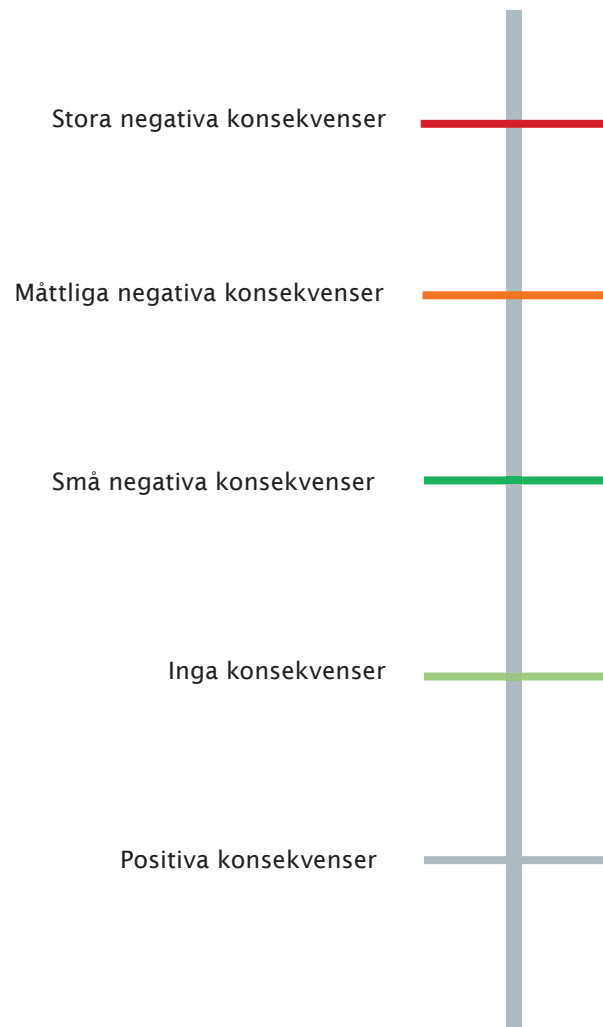
Inga konsekvenser

Uppstår när vare sig negativa eller positiva konsekvenser förväntas på befintliga kulturvärden.

Positiva konsekvenser

Uppstår när projektet bidrar till att tydliggöra och förstärka kulturmiljöns samband och strukturer.

I kulturmiljöer – områden eller enskilda objekt – med hög känslighet ställs större krav på utförande, placering och anpassning till befintlig miljö. Med en medveten planering kan tillägg eller ändringar i en miljö med hög känslighet ändå ge en positiv påverkan. För kulturmiljöer med låg känslighet kan en ändring ge negativ påverkan om den utförs utan anpassning till befintliga värdebärande karaktärsdrag.

FÖRUTSÄTTNINGAR

PLANER, PROGRAM OCH BEFINTLIGT SKYDD

ÖVERSIKTSPLAN

Översiktsplan för Linköpings kommun antogs i juni 2010.

I planen anges att bebyggelsekompletteringar ska göras inom eller i direkt anslutning till den befintliga staden. Kulturhistoriska miljöer ses som en stor tillgång och särskild hänsyn ska tas i samband med bedömningar av förtätningsprojekt. Moderna tillägg ska hålla hög kvalitet. I samband med planering för förtätning ska utredningar om lämpligheten sett till kulturvärden göras.

I utredningsområdet är Eskadern (område 25) och Stolplyckan (område 26) utpekade som kulturhistoriskt värdefulla miljöer. Stor hänsyn bör tas till dessa områdens kulturhistoriska värden vid förändringar och förtätningar. Detta gäller såväl förändringar av byggnaderna som i dessas närmiljö, såsom träd och annan vegetation.

TEMATISKT TILLÄGG TILL ÖVERSIKTSPLAN

I det tematiska tillägget till översiktsplanen, Linköpings mötesplatser – innerstadens parker och torg, anges att det offentliga rummets kulturhistoriska värden och hur det samspelar med bebyggelsen är betydelsefullt. Bebyggelse och det omgivande offentliga rummet ska ses som en helhet. Stora träd utgör en viktig kvalitetsfaktor med såväl kulturhistoriska som estetiska, sociala samt biologiska aspekter och bör bevaras.

ARKITEKTURPROGRAM FÖR LINKÖPINGS INNERSTAD

I arkitekturprogrammet anges en rad stadsbyggnadsprinciper vilka ska fungera som utgångspunkt för alla projekt i innerstaden, med en av principerna; "Platsens historia är en resurs". Programmet anger att de historiska spåren bör användas som utgångspunkt för formgivning, men också för att förstärka stadens berättelser.

DETALJPLANEPROGRAM

Programområdet omfattar Djurgårdsgatan från korsningen med Garnisonsvägen i söder till korsningen med Lasarettgatan i norr. Programförslaget innebär att området tillgängliggörs för förtätning. Programmets åtgärdsförslag beskrivs mer utförligt i kapitlet Utbyggnadsförslag.

DETALJPLANER OCH STADSPLANER

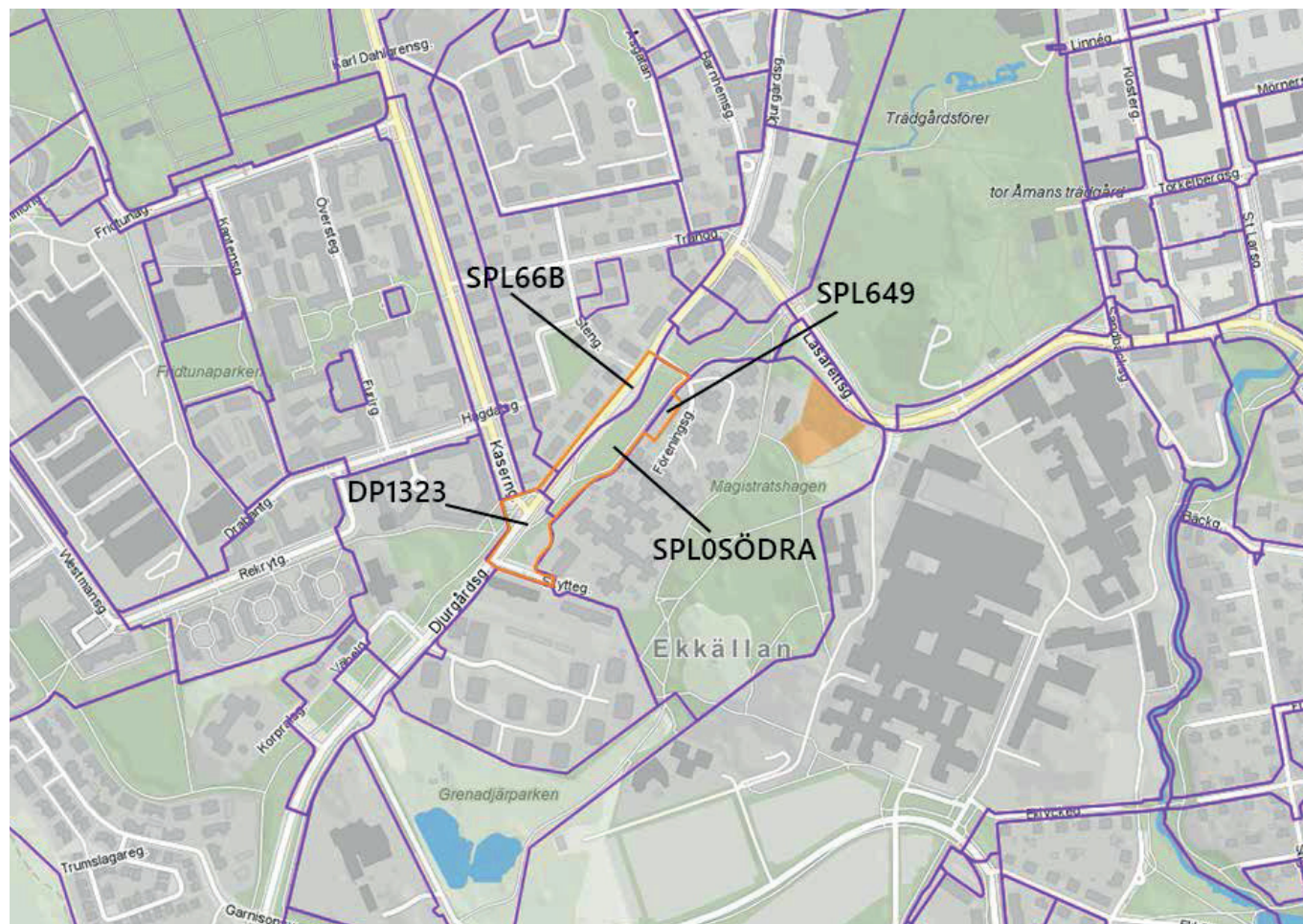
Inom aktuellt planområdet finns fyra gällande detaljplaner.

SPL0SÖDRA antogs 1911 och togs fram inför utvidgning och förändring av Linköpings stadsplan söder om Storgatan. Planen meddelar inget skydd för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.

SPL66B antogs 1925 och omfattar området mellan Storgatan i norr, Kaserngatan i väst och Djurgårdsgatan i sydöst och öster. Planen anger särskilda bestämmelser för kvartersmark, men meddelar inget skydd för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.

SPL649 antogs 1978 och togs fram inför ändring av kvarteret Ellipsen inom Stolplyckan. Detaljplanen omfattar Stolplyckans kollektivhus-bebyggelse och en förändring och utökning av trafikområdet längs Djurgårdsgatan och Lasarettgatan. Detaljplanen möjliggör rivning av den sista kvarvarande kvartersbebyggelsen öster om Djurgårdsgatan. Planen meddelar inget skydd för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.

DP1323 antogs 2004 och omfattar huvudsakligen gatumarken i korsningen Kaserngatan/Djurgårdsgatan, men även en del av Skyttegatan och delar av äldre kvartersmark i anslutning till fastigheten Ellipsen. Grönytan i hörnet mellan Djurgårdsgatan och Skyttegatan är angiven som park. Planen meddelar inget skydd för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.

Karta över detaljplaner för området.

FÖRSLAG TILL DETALJPLAN

SAMRÅDSSKEDE

Det pågående samrådsförslaget till detaljplan syftar till att förtäta i aktuellt utredningsområde utmed Djurgårdsgatan. Stadsbebyggelse med bostäder och centrumverksamhet i bottenvåningen föreslås och bilgarage under mark. Bebyggelsen planeras med en variation från 4,5 till 7,5 våningar med den högsta bebyggelsen placerad i linje med Kaserngatan i söder. Bredare gata för att ge mer plats åt oskyddade trafikanter tillskapas utmed Djurgårdsgatan.

Avsikten med planen är att skapa en naturlig förlängning av innerstadens bebyggelse och förlänga stadskärnans karaktär mot Djurgårdsgatan. Den höga byggnaden i förlängningen av Kaserngatan ska skapa ett fondmotiv. Byggnaderna är tänkta att skydda mot trafikbuller från Djurgårdsgatan.

Perspektivmodell över planeringsförslaget som visar byggnaderna med vy från ovan.

REKOMMENDERAT FÖRHÅLLNINGSSÄTT

REKOMMENDATIONER FÖR NY BEBYGGELSE

I Arkitekturprogram för Linköpings innerstad anges som en stadsbyggnadsprincip att platsens historia är en resurs och att de historiska spåren bör användas som utgångspunkt för formgivning, men också för att förstärka stadens berättelser.

BYGGNADSSÄTT

Bebyggelsen i området är anpassad efter landskapets terräng och upplevs inte monumental i sin skala. Byggnaderna är indragna från gatan och gaturummet präglas av grönska. För att reducera konsekvenserna för intilliggande bebyggelse bör den föreslagna fondbyggnaden (längst åt söder) ges en lägre högsta byggnadshöjd och bebyggelsen bör även trappas ner mot befintlig byggnadshöjd i kv. Emiren. Detta bedöms innebära att nytillkomna byggnader på så vis kan samspela med befintlig bebyggelses byggnadsvolymer och inte alltigenom upplevas som ett markant och för platsen främmande nytillskott. Bebyggelsen kan med fördel följa Djurgårdsgatans tidigare buktning.

De gröna rummen i området utgör stor del av platsens huvudsakliga karaktär och kopplingen mellan trädgårdsstaden och nytillkommande bostadsområde bör förstärkas. För att bryta ned skalan på nytillkommande byggnader ytterligare bör dessa vara indragna från gatan och förses med förgårdsmark eller på annat sätt grönskande gaturum. Detta kan bidra till att områdets stadsbyggnadsmönster bibehålls och karaktär av grönskande trädgårdsstad förstärks.

Mellan Stolplyckan och nytillkommande bebyggelse bör det skapas gröna gårdar och stråk. Detta för att undvika att bygga bort Stolplyckans gröna inramning. Garage under mark bör undvikas för att möjliggöra ett bevarande av äldre träd och fruktträd.

FORM & MATERIAL

Tillkommande byggnader bör ha väl avvägda proportioner som samspelar med omkringliggande bebyggelse. Sockelhöjden kan med fördel vara något upphöjd likt kasernbyggnadernas. Fasaderna bör ha en symmetrisk och jämn karaktär med markerade entrépartier som tydligt förknippas med resterande bebyggelse i området.

Byggnaderna bör uppföras med koppling till områdets byggnader där tegel och puts är dominerande och fasadkulörer i jordnära färger överväger. Fönstersättningen bör vara regelbunden. Balkonger bör inte tillåtas dominera fasaderna mot Djurgårdsgatan. Taken kan med fördel utföras med synliga takfall.

TILLKOMMANDE BEBYGGELSE BÖR:

- vara indragna från gatan och förses med förgårdsmark eller på annat sätt grönskande gaturum.
- följa terrängen genom stadslandskapet, Djurgårdsgatans sluttning mot norr och bevarade buktning i gatan.
- trappas ned i höjd mot norr och söder.
- uppföras med god arkitektonisk kvalitet med fasader i tegel eller puts.
- ha ett volymspel i byggnadskropparna.
- ha markerade entrépartier som kopplas samman med resterande bebyggelse i området.
- ha fasadkulörer i jordnära färger.
- skapa gröna stråk mot Stolplyckan i öster.
- ha synliga takfall.

REKOMMENDERAT FÖRHÅLLNINGSSÄTT

REKOMMENDATIONER FÖR NY BEBYGGELSE

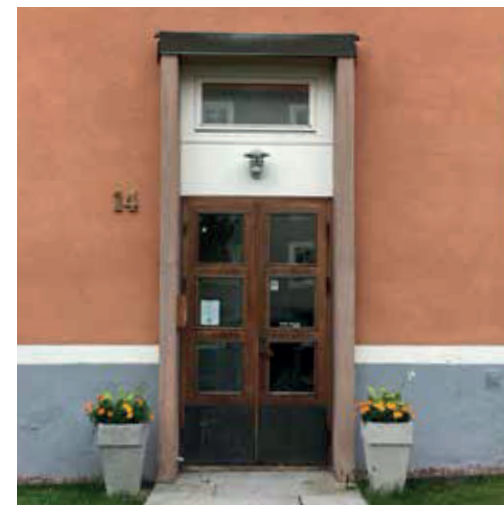
Byggnaderna är indragna från gatulivet med förträdgårdar.

Byggnaderna vid Stolplyckan har ett tydligt spel i fasader.

Områdets byggnader följer landskaps- terrängen med grönskande rum.

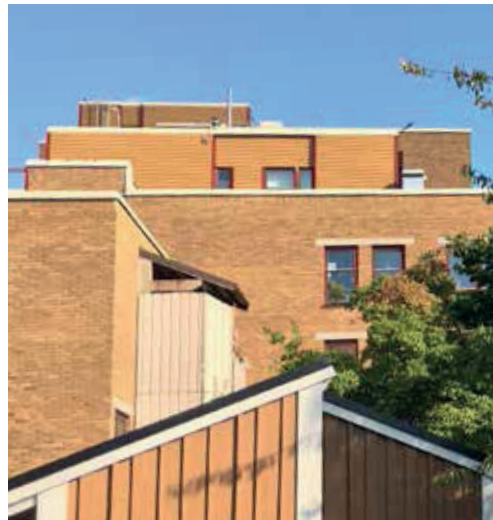
Flertalet byggnader har markerade entrépartier.

Område präglas av träd och växtlighet.

Fasaderna består av jordnära kulörer i material som tegel och puts.

I området finns det tydliga fasadförskjutningar och varierande volymer på byggnadskroppar.

Byggnaderna har markerade socklar och putsade fasader med omfattningar i vit kulör.

KULTURHISTORISKT VÄRDE

KULTURMILJÖN I STADSLANDSKAPET

KULTURVÄRDEN

Utredningsområdet, som sträcker sig från kvarteret Emiren i norr, Stolplyckan i öster, underofficersbostäderna på Skyttegatan i söder och T1 i väster, berättar om stads- och samhällsbyggande i Sverige och Linköping under hela 1900-talet, liksom om garnisonens inflytande och senare avveckling. I utredningsområdet finns även möjligheten att uppleva hur marken utanför stadsgränsen ofta nyttjades under 1800-talet och i viss mån även hur arbetarförstäder växte fram i stadens utkant i samband med industrialiseringen.

DJURGÅRDSGATAN - LÅNG KONTINUITET

Djurgårdsgatans sträckning har förändrats mycket lite sedan första halvan av 1600-talet och utgör den exponent som tydligast visar på utredningsområdets långa kontinuitet. I miljön är det dock svårt att uppleva och få förståelse för områdets kontinuitet och läsbarheten av den karaktäristiska bukting som vägen gjort under sin historia är mycket liten.

Att utredningsområdet nyttjades, fram till början av 1800-talet, för åker, äng, betesmark och trädgårdar är idag möjligt att uppleva i Magistratshagen som under mycket lång tid varit obebyggd och i viss mån även fortsatt hävdas. Även Backaberg utgör ett exempel på hur marken nyttjades under 1800-talet, då gården utgör en representant för den utkantsbebyggelse av mindre gårdar som var vanliga i både Linköping och andra städer i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet. Från bostadsområdet Karlberg finns endast ett antal äldre träd och fruktträd bevarade. Dessa träd utgör ensamma representanter för områdets tidigare bostadsbebyggelse.

TRÄDGÅRDSSTADEN - 1920 TALET

Trädgårdstadsidealet, som var rådande kring början av 1900-talet i Sverige, representeras i delområdet Trädgårdsstaden. Områdets disponering följer generalstadsplan från 1923 med få undantag. Grönskan, förgårdar med hägnader och byggnadernas placering i förhållande till varandra och till gatan, liksom byggnadernas skala, möjliggör stor läsbarhet av det vid tiden rådande planeringsidealet.

GARNISONSSTADEN - LINKÖPINGS IDENTITET

Berättelsen om garnisonens etablering, utbyggnad och senare avveckling i Linköping är tydlig och genomgående inom utredningsområdet. Etableringen och utbyggnaden påbörjades i början av 1900-talet och flera byggnader inom T1, liksom underofficersbostäderna vid Skyttegatan och Grenadjärsparken vittnar om detta.

År 1985 lades Trängregementet (T1) ner och under 1997 avvecklades även den militära verksamheten vid Linköpings garnison. I samband med utbyggnaden av T1 har regementets byggnader fått en underordnad roll och garnisonskaraktären har delvis gått förlorad. Kvarvarande byggnader inom området, liksom siktlinjen längs Tränggatan mot kanslihuset i väster, möjliggör viss läsbarhet av områdets tidigare karaktär.

ANDRA HALVAN AV 1900-TALET

Bostadsområdet Eskadern, med byggnadskropparna spridda i den svagt kuperade terrängen och tidstypiskt rationellt arkitektoniskt formspråk, är välbevarat och utgör en god representant för bostadsbyggandet i början på 1960-talet.

Stolplyckan och den grönya som omfattas av planområdet visar på den omfattande sanering, trafikplanering och efterföljande utbyggnad som pågick i Linköping och flera andra städer i Sverige under andra halvan av 1900-talet. Stolplyckan är dessutom en unik representant för kollektivhusbyggande och ett tydligt exempel på 1970-talets planeringsideal. Trots att utredningsområdet förändrats under hela 1900-talet har varje tillägg anpassats till platsens terräng, grönska och intilliggande områden i fråga om färgsättning och material. Respektive tillägg är tidstypiskt och möjliggör stor förståelse för den arkitektoniska utformningens och planeringsidealens förändring över tid. Således utgör varje delområde en tydlig representant för den tid under vilket det tillkom.

KULTURHISTORISKT VÄRDE

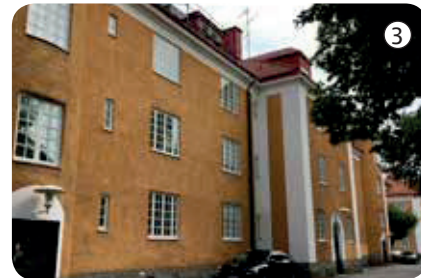
KULTURMILJÖN I STADSLANDSKAPET

Planområdet.

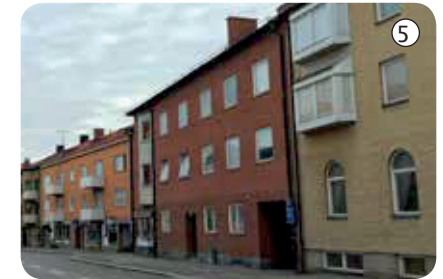
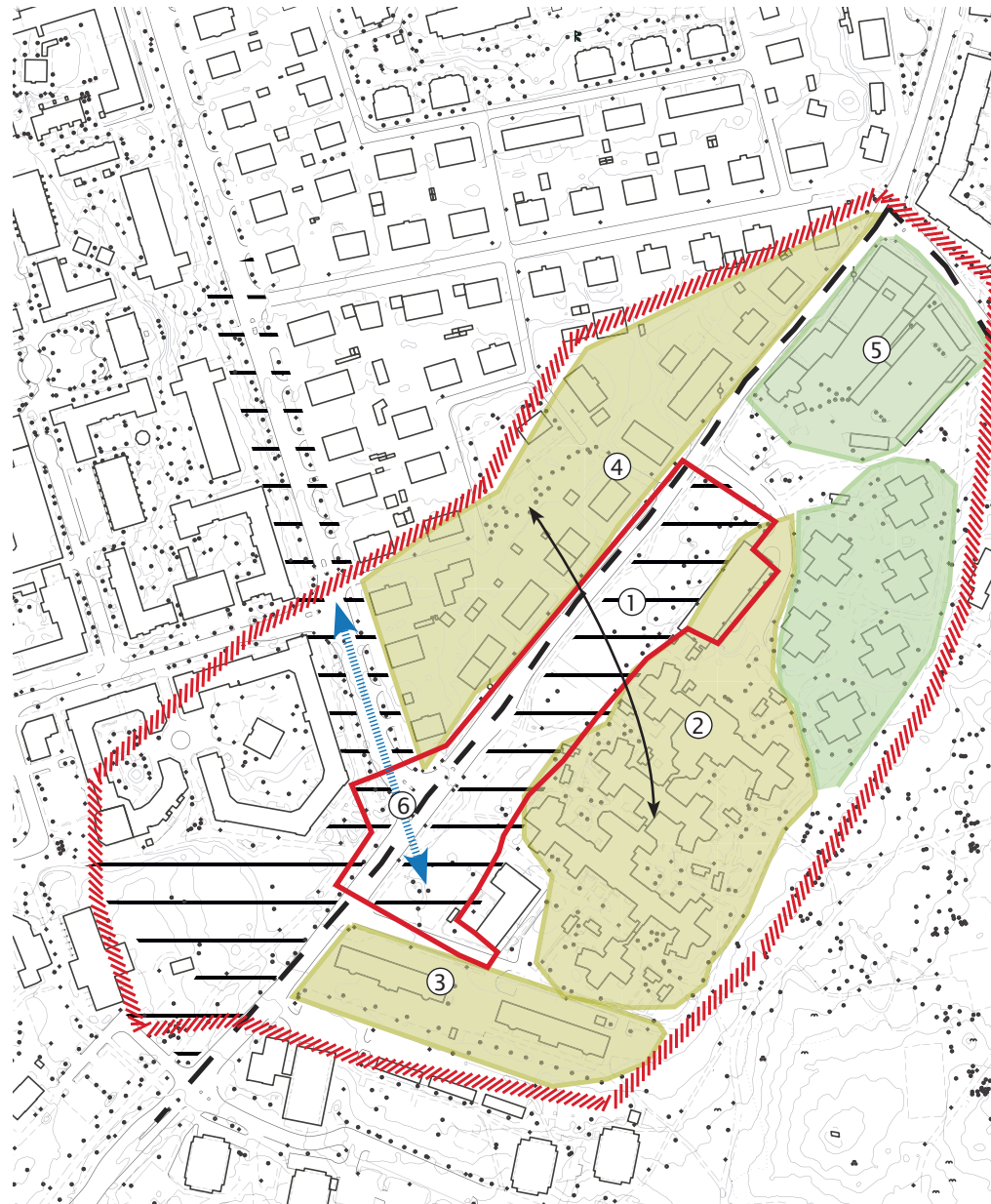
Kollektivhusen, Stolplyckan.

Underofficersbostäder på Skyttegatan.

Djurgårdsgatans västra sida.

Kv. Emiren.

Vy från Kaserngatan mot utredningsområdet.

- Särskilt värdefullt bebyggelseområde
- Värdefullt bebyggelseområde
- Värdefull koppling
- Äldre vägsträckning
- Siktlinje
- Planområdet
- Utredningsområdets gräns
- Värdefulla grönområden & träd

KONSEKVENSBESKRIVNING

Planförslaget syftar till att förtäta den östra delen av Djurgårdsgatan mellan Föreningsgatan och Skyttegatan och att förlänga innerstadens bebyggelse och karaktär. Utredningsområdets delområden återspeglar olika stilepoker och planeringsideal, men de förhåller sig på ett tydligt sätt till områdets grönska och terräng. För områden som Eskadern och Stolplyckan är denna stadsmässiga karaktär relativt främmande. Att förlänga stadskärnans karaktär och att bygga en hög fondbyggnad är därför inte helt oproblematiskt, då upplevelsen och läsbarheten av de intilliggande bostadsområdena kan komma att påverkas negativt. Nedan presenteras hur omfattande konsekvenserna av en utbyggnad enligt planförslaget bedöms vara för respektive område markerat i kartan på sid. 15:

STORA KONSEKVENSER

Bryter siktlinjer mot kasernbyggnader

Underofficersbostäderna utgör idag ett betydelsefullt fondmotiv i siktlinjen från Kaserngatan och T1 och genom den förstärks kopplingen mellan underofficersbostäderna och övrig militär bebyggelse på T1. Byggnadernas långsträckta fasader består av två i området stora volymer. Planförslaget medger att en 7,5 våningar hög byggnad placeras i hörnet Skyttegatan / Djurgårdsgatan framför underofficersbostäderna och på så vis kommer dölja dessa.

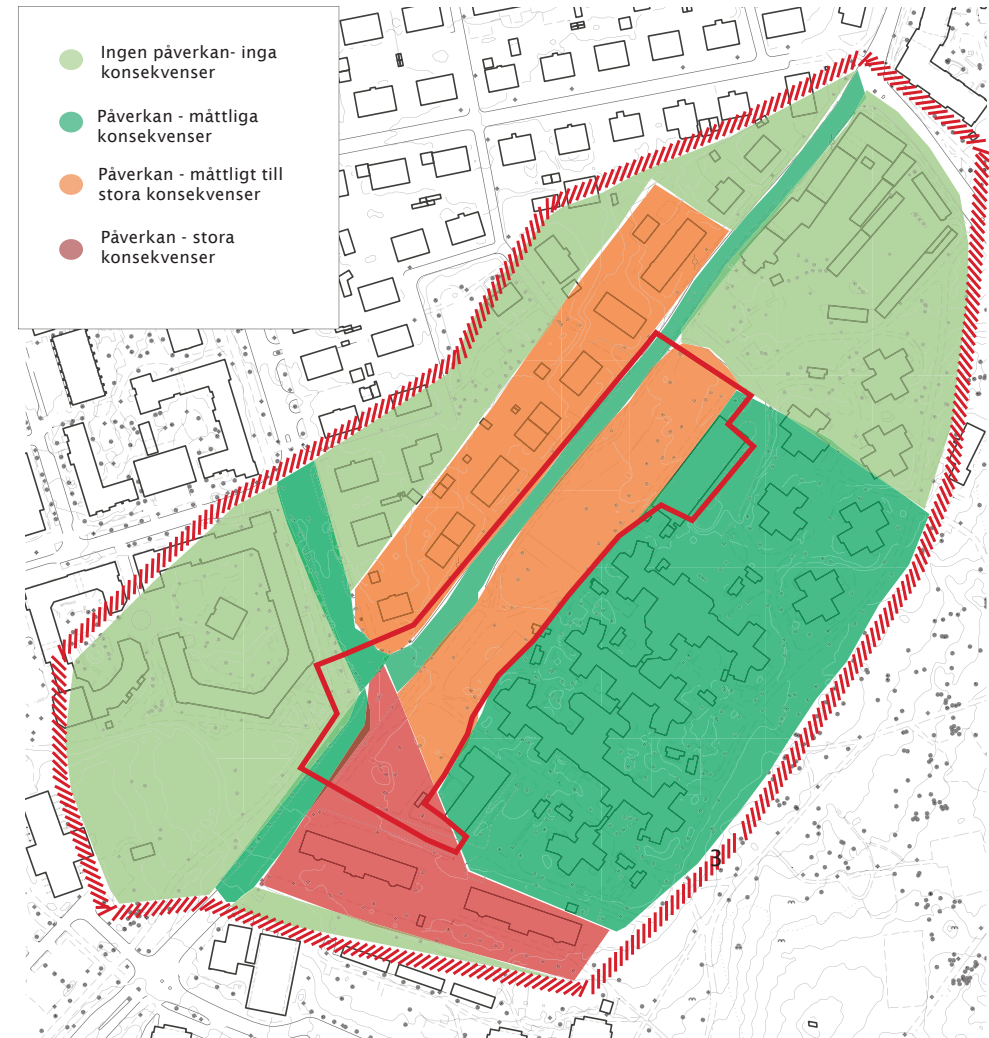
Planförslaget bidrar således till att siktlinjer från Kaserngatan mot underofficersbostäderna bryts och därmed reducerar läsbarheten och upplevelsen av dem, med stora konsekvenser för kulturmiljön som följd. Fondbyggnaden på 7,5 våningar bidrar till att siktlinjen

från Kaserngatan kortas av. Denna förskjutning av siktlinjen från grönska och underofficersbyggnader till en ny, i sammanhanget, monumental byggnad bedöms innebära stora negativa konsekvenser för upplevelsen av området.

Främmande skala och förlorade gröna rum

Planområdets yta utgörs idag av ett grönområde med bevarade träd från tidigare bebyggelse med omkringliggande terränganpassade hus i parkmiljö. Planförslagets visualisering över nya byggnader på området präglas av en stadsmässig karaktär bestående av höga byggnadsvolymer vilka bildar en vägg dikt an Djurgårdsgatan.

Förslagets byggnader har en monumentalitet som är främmande för området och det storskaliga byggnadssättet med direkt koppling till gatan bryter mot områdets huvudsakliga karaktär. Byggnaderna förhåller sig inte till det gröna rummet som de är tänkta att placeras i. En gentemot gaturummet indragen placering med gröna förgårdar kan bidra till att bryta ned byggnadernas skala.

Karta över vilken påverkan områden får på de kulturhistoriska värdena av föreslagen bebyggelse.

KONSEKVENSBESKRIVNING

MÅTTLIGA TILL STORA KONSEKVENSER

Planförslaget bedöms påverka den östra delen av Trädgårdsstaden och grönytan inom planområdet med måttliga till stora konsekvenser för kulturmiljön som följd.

Trädgårdsstaden minskar i betydelse

Trädgårdsstaden uppfördes för de mer bemedlade och området skiljde sig tydligt i förhållande till det då intilliggande bostadsområdet Karlberg. Planförslaget innebär att byggnaderna längs den sydvästra delen av Djurgårdsgatan bedöms kunna få en reducerad ställning i upplevelsen av området och att planförslaget på så vis bidrar till en betydelseförskjutning. Konsekvensernas omfattning är beroende av gestaltningen av de tillkommande byggnaderna.

Träd och grönska byggs bort

Planförslaget innebär att flera äldre träd och fruktträd kommer att tas bort, vilket innebär att de ytterst få exponenter som visar på det tidigare bostadsområdet Karlberg kommer att försvinna, något som påverkar läsbarheten och förståelsen för området i mycket hög utsträckning. Flera av träderna har angetts ha näst högst naturvärde enligt Naturvärdesinventering av Fennicus Natur 2015. Vidare bedöms åtgärden även i viss mån strida mot angivna riktlinjer angående träd i Linköpings mötesplatser – innerstadens parker och torg.

Rester av 1900-talets sanering- och trafikplanering byggs bort

Att grönytan bebyggs innebär att en stor del av den grönska som präglar området försvinner och att förståelsen för 1970-talets sanering och trafikplanering reduceras. Att träderna tas bort innebär stora konsekvenser, att grönytan som helhet bebyggs bedöms få måttliga konsekvenser.

MÅTTLIGA KONSEKVENSER

Planförslaget påverkar Stolplyckan, siktlinjen längs Djurgårdsgatan och siktlinjen mot underofficersbostäderna från Kaserngatan och T1 med måttliga konsekvenser för kulturmiljön som följd.

Stolplyckan byggs in

Stolplyckan byggs in och döljs bakom tillkommande byggnader. Området är planerat som en sluten enhet placerad med stor hänsyn till grönskan varför synligheten i stadsbilden inte är det mest framträdande karaktärsdraget. Åt väster planerades ursprungligen bullerplank, vilka aldrig uppfördes. Planförslagets bebyggelse påverkar dock upplevelsen och förståelsen av Stolplyckans uppbyggnad med måttliga konsekvenser som följd.

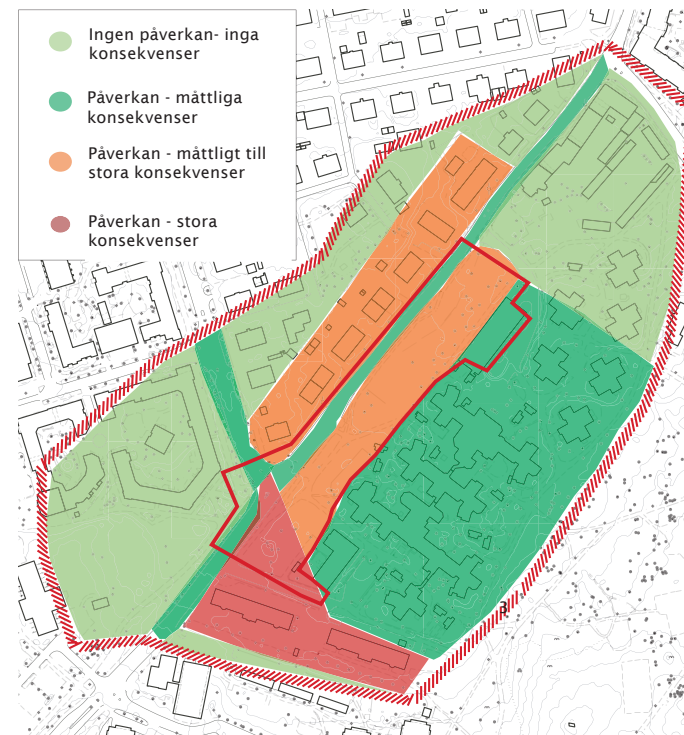
Gaturum längs Kasern- & Djurgårdsgatan

Bebyggelsen längs Djurgårdsgatan är huvudsakligen placerad indragen från gatan och gaturummet präglas till stor del av grönska. Föreslagen, relativt storskalig, bebyggelse placeras dikt an gatan. De tillkommande byggnadernas placering och volym påverkar upplevelsen av hur de intilliggande områdenas bebyggelse förhållit sig till grönskan och terrängen med måttliga konsekvenser som följd.

INGEN PÅVERKAN

Bevarad siktlinje mot Stolplyckan och Magistratshagens trädtoppar

Förslaget anger en gata in mellan byggnaderna i norr, den gula och vita byggnaden i visualiseringen (se s. 9). Gatan är idag en gång- och cykelväg som utgör del av den gröna siktlinjen från Kaserngatan. Siktlinjens motiv från Kaserngatan utgörs av Magistratshagens grönskande vägg och en låg sammanlänkande byggnad tillhörande Stolplyckan. Att behålla gatan in mot

området gör att det i detta avseende inte uppstår någon påverkan på kulturmiljön

Kvarteret samt T1 påverkas inte av utbyggnaden enligt föreslagen detaljplan.

POSITIVA KONSEKVENSER

Kan möjliggöra koppling

Planförslaget möjliggör att kopplingen mellan Trädgårdsstaden och den östra sidan av Djurgårdsgatan kan lyftas fram på nytt om gröna rum skapas.

Buktning förstärks något

Planförslaget förstärker till viss del läsbarheten av Djurgårdsgatans buktning.

HISTORIK

STADENS BEBYGGELSEUTVECKLING

Djurgårdsgatan 1904. Foto taget från Kaserngatan/ Föreningsgatan mot nordost.

Djurgårdsgatan är en av de äldsta vägarna in till Linköping och finns omnämnd i skriftliga källor redan 1370, då som Thiwagatan, vilket betyder Tjuvagatan. Från 1651 t.o.m. 1834 benämndes gatan Galgegatan med varierande stavning. Längs denna gata fick de dödsdömda vandra mot galgen som låg på berget väster om nuvarande Trädgårdsföreningen. Galgen finns utritad på en geometrisk avmätning från 1639. På en lantmäterihandling från 1773/79 förekommer gatunamnet Djurgårdsgatan. Jaktparken Djurgården, som vid tiden var belägen söder om gatan, var sannolikt namngivande.

På den berörda sträckan av Djurgårdsgatan har gatan alltid haft en tydlig buktning, där en hästkastanj nu står.

År 1976. Byggnad även kallad Gula villan. Djurgårdsgatan sedd mot söder.

Äldre kartor visar att gatan gjort en krök runt ett berg/kulle. Kaserngatan öster om Djurgårdsgatan finns med på en karta från 1914.

Utredningsområdet låg länge utanför staden och användes för åker, äng, betesmark och trädgårdar. Magistratshagen i utredningsområdets östra del nyttjades fram till 1800-talets slut som betesmark av stadens magistrat.

Under andra halvan av 1800-talet började området Karlberg växa fram som ett arbetarbostadsområde utanför den stadsplanlagda staden, längs Djurgårdsgatans östra sida. För första gången sedan medeltiden växte Linköpings yta på ett påtagligt sätt. På

År 1941. Kaserngatan sedd söderut från korsningen Tränggatan.

den västra sidan av gatan tillkom bebyggelsen betydligt senare och Föreningsgatan kom därför länge att vara områdets viktigaste gata, se karta från 1914. Till följd av försvarsreformen 1901 etablerades garnisonen i Linköping och var i funktion fram till nedläggningen 1997. Kaserner och ekonomibyggnader för militärens behov uppfördes sydväst om stadskärnan, på både östra och västra sidan om Djurgårdsgatan.

På västra sidan om Djurgårdsgatan uppfördes 1911 kaserner och andra byggnader för Östgöta trängkår (T6). 1927 övertogs trängkårens kaserner av Svea Trängkår (T1) och regementets namn ändrades därefter till Svea Trängregemente (T1). Öster om Djurgårdsgatan, inom nuvarande stadsdelen

År 1980 är bilden tagen från Magistratsgatan 8, Kv Karlberg 30.

Garnisonen, stod ett dubbelkasernområde färdigt 1922 för Livgrenadjärregementet med infanteriregementena I4 och I5. Regimentets etablering österut hade skett i Magistratshagens södra delar, vilket innebar en första större reducering av hagmarken. I samband med regementets etablering anlades Grenadjärsparken sydväst om nuvarande Magistratshagen.

I Linköping fick väckelserörelsen snabbt förankring, vilket ledde till etablering av många olika församlingar. I Karlberg/Stolplyckan uppfördes en gudstjänstlokal 1912, vilken ersattes av Stolplyckekapellet som invigdes 1931. 1993 invigdes Tomaskyrkan på T1:s tidigare kasernområde och ersatte då Stolplyckekapellet. I början av 1980-talet uppfördes Adventskyrkan i kvarteret

Stolplyckan som grönområde efter rivningar. Innan Stolplyckan kollektivboende byggts.

Emiren på tomten där tidigare Vattenåkaregården och ett äldre bostadshus låg. 1996 köpte Filadelfiaförsamlingen Soldathemmet som genom om- och tillbyggnad uppförde Ryttagårdskyrkan.

Under mitten av 1900-talet började Linköpings stad förvärva mark i Karlberg för att förbereda inför en sanering och nybyggnation av bostäder. Under 1970-talet planlades en del av området för en ny trafikled – Djurgårdsleden – som skulle leda trafiken söderifrån mot innerstaden och Lasarettgatan (Lasarettleden). Rivningen av Karlberg genomfördes, men de nya trafiklederna byggdes aldrig. Grönområdet utmed Stolplyckan ligger dock kvar som förberedelse för trafikleden.

HISTORIK

STADENS BEBYGGELSEUTVECKLING

Utsnitt från geometrisk avmätning 1639.

Utsnitt från mätning 1732.

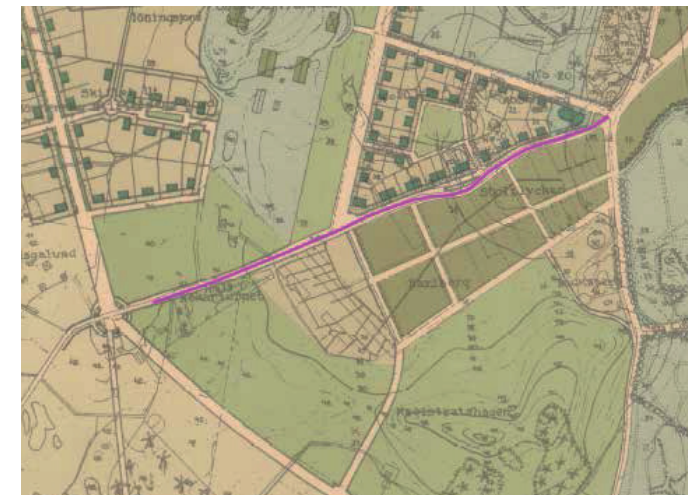
Utsnitt från häradsekonomska kartan 1868-77.

Utsnitt från stadsplan söder om Storgatan 1910.

5. Utsnitt från karta över Linköping, upprättad 1914.

Utsnitt från Linköpings generalstadsplan, upprättad av Lindén 1923.

HISTORIK

STADENS BEBYGGELSEUTVECKLING

Utsnitt från karta över Linköping, stadsingenjörskontoret 1946

Utsnitt från ekonomiska kartan 1948

Utsnitt från turistkarta över Linköping, 1954

Utsnitt från ekonomisk karta, 1980

Karta, Eniro, 2018

Kartorna visar bebyggelsens utveckling längs Djurgårdsgatan, markerad i rosa. Gatans sträckning har förändrats mycket lite under historien. Dess buktning har även varit mycket framträdande fram till mitten av 1900-talet, se karta från 1639 till 1954.

KULTURHISTORISK BESKRIVNING

PLANOMRÅDET

HISTORIK

Fram till andra halvan av 1800-talet låg planområdet utanför Linköpings stadsgräns och nyttjades av staden som åkermark. Förutom att planområdet idag är en öppen yta, finns inga tydliga och läsbara spår från tiden då ytan nyttjades som åkermark.

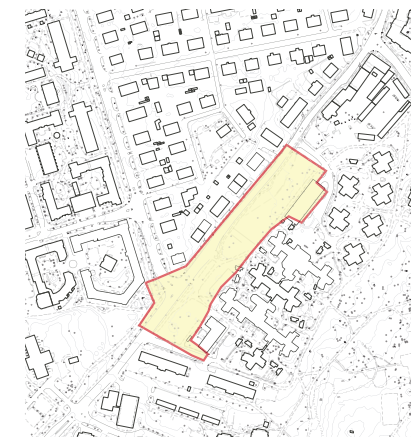
Under andra hälften av 1800-talet uppfördes bostadsområdet Karlberg. Området utgjordes av relativt tät kvartersbebyggelse med byggnader med varierande fasadmaterial och våningsantal. Inom planområdet fanns fram till slutet av 1970-talet flera bostadshus, med gårdsbebyggelse innanför, placerade längs med Djurgårdsgatan. I samband med att detaljplan SPL646 fastställdes 1978 revs de sista kvarvarande byggnaderna i Karlberg för att ge plats åt en ny trafikled - Djurgårdsleden. Under rivningen bevarades

flera träd från de tidigare bostadsgårdarna. Leden färdigställdes inte, men den öppna ytan finns kvar som en förberedelse för denna.

KULTURVÄRDEN

Planområdet, som till största del utgörs av en öppen grönyta, visar idag på områdets kontinuitet och spåren av 1970-talets sanering och trafikplanering.

Djurgårdsgatans sträckning har förändrats mycket lite sedan första halvan av 1600-talet och är således den exponent som tydligast visar på områdets långa historia. I miljön är det dock svårt att uppleva och få förståelse för områdets kontinuitet och läsbarheten av den karaktäristiska buktning som vägen gjort under sin historia är mycket liten.

Inom planområdet finns idag äldre träd som ensamma vittnar om områdets tidigare bebyggelse med tillhörande gårdar. Träden möjliggör viss förståelse och läsbarhet av områdets kontinuitet och det tidigare bostadsområdet Karlberg. Vidare möjliggör den öppna grönytan viss läsbarhet av den omfattande sanering som genomfördes både i Linköping, och i många andra städer i Sverige, samt 1970-talets tankar kring trafikplanering.

PLANOMRÅDET MOT NORR. GRÖNOMRÅDE MED GÅNG- OCH CYKELVÄG. STOLPLYCKAN SES TILL VÄNSTER I BILD.

VÄRDEBÄRANDE KARAKTÄRSEGENSKAPER:

- Djurgårdsgatans sträckning
- Äldre träd och fruktträd, se Naturvärdesinventering vid Stolplyckan utförd av Fennicus natur AB (2015)
- Den öppna grönytan som sluttar svagt åt norr.
- Det gröna rummets väggar som kantas av Stolplyckans lekfulla fasader i tegel, Skyttegatan och Trädgårdsstadens putsade fasadytor med gröna förträdgårdar.

KULTURHISTORISK BESKRIVNING

KV. EMIREN

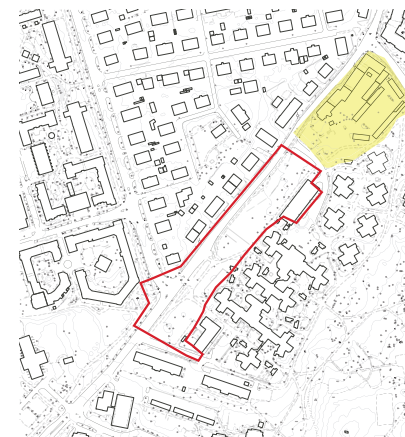
Kvarteret Emiren innefattar bebyggelsen i hörnet Lasarettgatan/Djurgårdsgatan. Under 1800-talet var kvarteret en del av det numera rivna bostadsområdet Karlberg. På 1914 års karta är kvarteret markerat som Stolplyckan och bestod av tätt placerade gathus och bakomliggande gårdshus.

I kvarteret påbörjades de tidigaste rivningarna av Karlberg för uppförandet av byggnaderna på platsen idag som uppfördes i en folkhemsfunktionalistisk stil. Djurgårdsgatan 33 och 35 är en sammanhängande byggnad som ursprungligen hade lika fasader och byggdes på 1940-talet. Djurgårdsgatan 37 tillkom under 1950-talet och hade då den södra gaveln i direkt anslutning till en byggnad från sent 1800-tal i tre våningar. Därefter låg Vattenåkaregården, mindre

enbostadshus med röda träfasader från 1874 som i samband med de omfattande rivningarna 1979-80 flyttades till Gamla Linköping.

KULTURVÄRDEN

Bostadshusen på fastigheterna Emiren 12, 4 och 10 är tidstypiska med markerade sockelvåningar, burspråk och butikslokaler i bottenplan. Trots att byggnaderna genomgått vissa förändringar, så som fönsterbyten, nya portar och nya balkongfronter, möjliggör de förståelse och läsbarhet av 1940- och 50-talets byggande. Vidare är byggnaderna väl anpassade till byggnaderna på motsatt sida av Djurgårdsgatan i fråga om kulör, material och skala med fasader av puts och tegel. Byggnaden på fastigheten Emiren 13 uppfördes

för Adventskyrkan efter nybyggnadsritningar från 1982. Byggnaden är tidstypisk med murade fasader i ljust gult, enkelt formspråk med rundbågiga fönster på första våningsplanet och i övrigt ospröjsade fönster. Byggnaden är relativt väl anpassad till grannfastigheterna. Kvarteret Emiren utgör en tydlig förlängning av innerstadsbebyggelsen norr om kvarteret.

BYGGNADER I KV. EMIREN MED FASADER MOT DJURGÅRDSGATAN.

VÄRDEBÄRANDE KARAKTÄRSEGENSKAPER:

- Byggnadernas höjdanpassade byggnadssätt
- Byggnadernas betonade sockelvåningar med entréer mot Djurgårdsgatan
- Byggnadernas direkta relation till Djurgårdsgatan
- Butikslokaler i bottenplan
- Burspråk/fasaddetaljer
- Spel och förskjutningar i fasaden
- Färgsättning i mörkt naturbetonade kulörer
- Tegeltak
- Byggnadernas stadsmässiga karaktär som förtydligas med balkonger utmed Djurgårdsgatan.

KULTURHISTORISK BESKRIVNING

STOLPLYCKAN

Kvarteret Stolplyckan består idag av 9 byggnader. Byggnaderna är placerade en bit in från Djurgårdsgatan, i direkt anslutning till planområdet. Stolplyckan-kollektivhus består av tre flerbostadshus i mellan 3–6 våningar, vilka är sammankopplade via korridorer och gemensamhetslokaler. Sex av byggnaderna är punkthus i fem våningar. Byggnaderna i kvarteret Stolplyckan uppfördes 1980–1981 och är ritade av Höjer och Ljungkvist 1979.

STOLPLYCKAN 1800-1970- TALET

Utbyggnaden av Stolplyckans byggnader som finns idag var en del av den rivningsvåg som ägde rum under 1970-talet. Området Stolplyckan och kvarteren utmed

Föreningsgatan var vid tiden i utkanten av staden och innefattade byggnader som hade växt fram under slutet av 1800-talet, början av 1900-talet. Byggnaderna ansågs av hälsovårdsnämnden vara i dåligt skick och var "saneringsmogna" redan 1940, men rustades aldrig upp och stod därför och förföll. I kvarteren bodde runt 800 människor. Byggnaderna bestod framförallt av 1-2 våningars reveterade trähus med gröna innergårdar med små uthus. Byggnaderna var brokigt utspridda i kvarteren med fasaderna ut mot gatan. De gröna innergårdarna kunde innehålla fruktträd och planteringar. Av dessa finns det spår av idag i aktuellt planområde.

STOLPLYCKANS ENTRÉ MOT NORR.

STOLPLYCKAN - KOLLEKTIVBOENDE

Kollektivhustanken väcktes i samband med ett "kvinnouppöpp" i Östgöta Correspondenten 1977. Kvinnorna ville lösa de problem i hushållet som en kvinna hade under tiden, kombinationen av yrkeskvinnan, flerbarnsmamman och husmor. Stolplyckan uppfördes fem år senare, 1980–1981. Socialchefen arbetade för att boendet skulle uppföras och staden blev en stor del av satsningen som mynnade ut i ett samarbete mellan det kommunala bostadsbolaget Stångåstaden och Linköpings kommun. Byggnaderna lät uppföras i varierande strukturer av byggnadskroppar. Byggnaderna är uppförda i en betongstomme med fasadtegel med murmönstringar och fasadband. Fasaderna har en detaljrikhet i sitt ännu tydliga formspråk från tidigt 1980-tal. Byggnaderna är sammansatta via korridorer och gemensamhetsutrymmen och går att nå från en ände till en annan. En av byggnaderna renoverades under 2010-talet p.g.a. fuktskador i fasaden. Ytterligare renovering väntar för resterande byggnaders fasader.

Byggnaderna har 148 lägenheter där 10 % av boendet består av gemensamhetsutrymmen. Byggnadernas gemensamhetsutrymmen kännetecknar kollektivboendets idé om samverkan. Gemensamma lokaler för gympahall, snickeriverkstad och matsal finns i byggnaderna. Tanken med gemensamma lokaler anammades i flera kvarter och stadsdelar i Sverige. I Linköping särskilt, där idén har kommit att för vissa kallas "Linköpingsmodellen". De första boende som flyttade in fick designa sina egna lägenheter utifrån tre valmöjligheter: normalt kök, litet kök eller kök med allrum. Mellan byggnaderna ryms lummiga innergårdar med fruktträd och odlingar.

Kollektivet har en ideell boendeförening där varje boende betalar medlemsavgift varje år. Den boendes engageringsgrad varierar beroende på lust hos den enskilda personen. Styrelsen i föreningen ordnar med städdagar och öppet hus. Aktivitetsgrupper finns för de som vill såsom snickeri, pyssel, trädgård osv. Vissa förändringar har skett genom åren såsom den gemensamma middagen som till en början hölls varje dag, numera en gång i veckan. I övrigt är i stort sett kollektivet kvar och verkar som det gjort sedan uppförandet.

PUNKTHUSEN

De sex punkthusen på stolplyckan är uppförda samtidigt som Stolplyckan-kollektivboende. Då de inte uppfördes som kollektivboende fick lägenheterna i punkthusen 10 % större yta per lägenhet, på grund av att gemensamhetsutrymmena inte fanns i dessa byggnader. Materialen i byggnaderna var tänkt att harmonisera med intilliggande byggnader och uppfördes med betongstomme och en fasad av slät puts.

KULTURVÄRDEN

Stolplyckans södra del, Stolplyckans kollektivhus, är unikt i Sverige då det uppförts genom ett samarbete mellan Linköpings kommun och det kommunala fastighetsbolaget. Sedan kollektivboendet uppfördes har det brukats för kollektivt boende med gemensamhetsytor och en ideell boendeförening. Kollektivhusets användning avspeglas i den arkitektoniska utformningen med aktivitetsbodar, odlingar mellan husen, sammanlänkande korridorer

och gemensamhetsutrymmen. Utformningen är även tidstypisk med fasadtegel, plåtpartier, mörka fönster och snedfasade hörn i balkongernas framkant.

Kollektivhuset Stolplyckan är välbevarat och utgör en god representant kollektivhusidén och 1970-talets arkitektur. Utformningen av kollektivhuset möjliggör även förståelse och läsbarhet av hur kvinnans roll under 1970-talet förändrades från "husmor" till yrkesarbetande kvinna.

Den norra delen av Stolplyckan utgörs av sex punkthus, vilka genomgått stora förändringar. Tegelfasaderna är bytta mot puts och fasadkulören har förändrats. Byggnaderna har dock behållit sin oregelbundna form, våningsband, balkongfronternas indelning och fönstersättning. Förändringarna har dock medfört att läsbarheten försvårats.

Stolplyckan är sammantaget ett tydligt exempel på 1970-talets planeringsideal med trafikseparering, ett sammanhängande nät av gångvägar samt grönytor och odlingar mellan byggnaderna. Mellan byggnaderna finns även äldre kvarvarande fruktträd från det tidigare bostadsområdet som fanns på platsen. Stolplyckan utgör även ett exempel på ett område där nybyggnad föregåtts av sanering av äldre bebyggelse.

Magistratshagen har under historien varit obebyggd och är lätt att följa i historiskt kartmaterial. Att parken genomgått få förändringar möjliggör att upplevelsen av parkens tidigare nyttjande som friluftsområde till bostadsområdet Karlberg och numera till Stolplyckan, är fortsatt möjlig. Kulturväxter, gångstråk, öppna ytor och

hävdade marker möjliggör även förståelse och läsbarhet av parkens långa kontinuitet som åkermark och för olika evenemang.

VÄRDEBÄRANDE KARAKTÄRSEGENSKAPER:

- Kollektivhusets tegelfasader, träfönster, plåtdetaljer, balkongfronter, våningsband
- Grönytor mellan byggnaderna
- Äldre träd inom området
- Öppenheten mellan Stolplyckan och Magistratshagen

VÄRDEBÄRANDE KARAKTÄRSEGENSKAPER:

- Kollektivhusets slutna byggnadssätt som skapar rum mellan byggnaderna
- Den varierande skalan bestående av byggnadskroppar i olika nivåer
- Kollektivhusets lekfulla tegelfasader
- Träfönster med asymmetrisk placering
- Plåtdetaljer i fasad och balkonger
- Markerade våningsband som visar byggnadskonstruktionen
- Grönytor mellan byggnaderna med fruktträd och buskage
- Äldre träd inom området
- Den tydliga öppenheten mellan Stolplyckan och Magistratshagen
- Sammanlänkande byggnader som tydliggör kollektivhustanken

KULTURHISTORISK BESKRIVNING

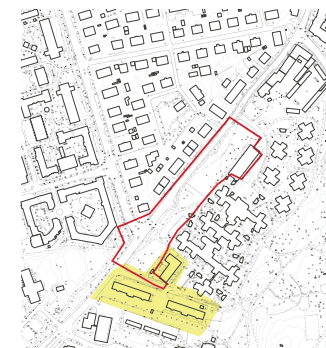
SKYTTEGATAN

De två byggnaderna med gula putsade fasader vid Skyttegatan uppfördes år 1917-1922 som underofficersbostäder för Livgrenadjärsregementet tillhörande garnisonen. I samband med den omfattande etablering av Linköping som garnisonsstad efter införande av allmän värnplikt år 1901 krävdes ett antal kasernbostäder. I byggprogrammet av kaserner ingick även bostäder för ogifta officerare, för underofficerare samt underbefäl. Men det fanns också familjebostäder för underofficerare och kompaniadjutanter som skulle bo nära sitt kompani. Systemet gjorde de s k kasernbarnen till en särskild grupp, som växte upp i den militära miljön.

Underofficersbostäderna placerades vid Djurgårdsgatan med närhet till både garnisonsområdet i öst och T1

i väst. Vid tiden fanns även kaserner i Hagalund, placerade nära Djurgårdsvägens västra sida och entrén till grenadjärsallén. Vid underofficersbostädernas södra sida, där bostadsområdet Eskadern ligger idag, fanns grönyta tillhörande Magistratsparken och fortsatt in i Grenadjärsparken. Från området gick tydliga raka vägsträckningar och stråk till garnisonsområdet i söder. Byggnaderna har en tidstypisk nationell militärarkitektur och speglar den omfattande inflyttningen till svenska garnisonsstäder under 1900-talets början.

Underofficerarna kom ofta från arbetarbakgrund, trots det markerades ändå in på 1940-talet skillnaden mellan underofficersbostäderna och de dåvarande arbetarkvarteren i Stolplyckan med ett nätsstaket och de två områdena hölls separerade. Området ska ha kallats Tuppgården av de boende i Stolplyckan.

På Skyttegatan 1-3 finns ett flerbostadshus uppfört i vinkel, under mitten av 1900-talet.

KULTURVÄRDEN

Kaserngatan leder rakt fram till fastigheterna Eskadern 3 och 4, som idag utgör fondmotiv i denna vy. Byggnadernas utformning är enkel med symmetrisk fönstersättning, spritputsfasader i ockra med horisontella band och omfattningar i vit slätputs.

Trots att byggnaderna genomgått vissa förändringar - utanpåliggande skorstenar åt väster har tagits bort, portar har bytts och nya armaturer har tillkommit, är läsbarheten av byggnadernas koppling till regementet tydligt läsbar.

Vid byggnadernas uppförande var korsningen Djurgårdsgatan / Skyttegatan bebyggd och området söderut utgjordes av ett öppet grönområde. Idag är ytan i korsningen norr om byggnaden öppen, vilket möjliggör ökad upplevelse och förståelse för byggnaderna.

Byggnaden på Skyttegatan 1 har ett tidstypiskt formspråk, trots förändringar, med lågt valmat tegeltak, putsade fasader, två- och trelufts-fönster, fritt liggande balkonger med fronter i sinusprofilerad plåt och markerade entrépartier med port i trä med stora glaspartier. Trots förändringar utgör byggnaden en god representant för det tidiga 1950-talets arkitektur och byggande.

VÄRDEBÄRANDE KARAKTÄRSEGENSKAPER:

Kasernbyggnader

- Placering jämsides med fasader mot norr och gavlar i öst resp. väst.
- Växtligheten av häckar och träd som avgränsar byggnaderna från omkringliggande områden.
- Volymen bestående av långa byggnadskroppar.
- Den påkostade fasad mot norr med riklig utsmycknad
- Den något upphöjda naturstenssockeln
- De symmetriskt småspröjsade fönstren
- Byggnadernas färgsättning med fasad i gul kulör med omfattningar och utsmyckningar i vitt.
- Sadeltaken i rött tegel.
- Fasadbehandlingar med spritputs/slätputs
- Det markerade entrépartiet

Flerbostadshuset på Skyttegatan 1-3

- Placering av byggnad indragen från Djurgårdsgatan
- Den vinkelställda placeringen vilken skapar en mindre gårdssida mot öster
- Byggnadens enkla formspråk
- Den symmetriska fönstersättningen
- De markerade entréerna
- Fasadbehandlingen med slätputs
- Färgsättningen i en ljus gul kulör.

Grönyta i korsningen Djurgårdsgatan / Skyttegatan är karaktärsskapande och innehåller flertalet buskar och träd.

KULTURHISTORISK BESKRIVNING

T1 & ÖSTRA VALLA

Garnisonen etablerades i Linköping som följd av försvarsreformen 1901 och var i funktion fram till nedläggningen 1997. Svea Trängregemente kasernområde anlades 1907-1911 på området söder om Kaserngatan, kallat T1. Kasernerna uppfördes på en ås med utblick över staden i en nationell regementstil gestaltad av arkitekt Erik Josephsson. Området var väl synligt i stadsbilden med stora byggnadsvolymer och monumentalt uttryck.

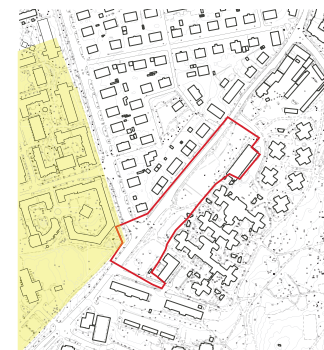
I södra delen av området ligger i dag Hagalund. Ursprungligen var Hagalund en gård men har sedan etableringen av T1 varit en del av militärområdet. Idag finns här två militära byggnader med vita putsade fasader kvar vid en lindallé som sträcker sig längs Djurgårdsgatans västra sida. Den omgivande miljön är av trädgårdslig parkkaraktär med flertalet fruktträd och stora lövträd. I anslutning till lindallén ligger

också kasernen Lägerhyddan som idag inrymmer en livsmedelsbutik.

Trängregementet var det första av de tre regementen som tillsammans skulle utgöra Linköpings garnison och var det första som lades ned år 1985. I slutet av 1980-talet började T1:s kasernområde att byggas om till ett centralt bostadsområde. De gamla kasernbyggnaderna gjordes om till bostäder och området förtätades med flerfamiljshus i kringbyggda gårdar i postmodernistisk stil. I sydöst vid Vallaskogen har T1:s före detta övningsfält bebyggt med enfamiljshus under 1990-talet. Vid etableringen av bostadsområdet anlades också Tomaskyrkan som ligger i anslutning till ett av bostadshusen. Kyrkan invigdes år 1993 och i samband med det togs Stolplyckekapellet vid Tränggatan ur bruk.

COOP-LADAN SOM VITTNAR OM DET SOM EN GÅNG VAR ETT MILITÄRT OMRÅDE.

KULTURVÄRDEN

Sedan Trängregementet avvecklades 1985 har omfattande förändringar skett inom området. I utbyggnaden av bostadsområdena har regementets byggnader fått en underordnad roll och garnisonskaraktären har delvis gått förlorad. Byggnader som Lägerhyddan, som idag nyttjas som livsmedelsbutik, liksom de två byggnaderna Djurgårdsgatan 56 och 58, har karaktäristiska drag som vittnar om deras koppling till regementet. De kvarvarande byggnaderna från regementet är kulturhistoriskt värdefulla, då de möjliggör viss förståelse för hur området brukats.

Placeringen av Hagalunds sjukhem, liksom byggnaderna på Djurgårdsgatan 56 och 58 och Lägerhyddan har en tydlig koppling till de omgivande trädgårdsliga parkmiljöerna, vilket präglar området sett från Djurgårdsgatan. I området finns flera fruktträd och stora lövträd som bidrar till läsbarheten och förståelsen för områdets historia.

De nya bostadsområdena i Östra Valla, uppförda i början på 1990-talet, har en stenstadskaraktär med kringbyggda gårdar, torgplatser och små grönytor. Bostadsområdena, tillsammans med Tomaskyrkan, är tidstypiska i sin utformning och gör dem till goda representanter för 1990-talets byggande. Dock har utbyggnaden medfört att läsbarheten och förståelsen för områdets historia kraftigt försvårats, då utbyggnaden tagit relativt liten hänsyn till områdets tidigare karaktärsdrag. De nya byggnaderna har dock anpassats till regementets stenbyggnader i fråga om färgsättning.

STRÄK OCH GRÖNYTA I KORSNINGEN DJURGÅRDSGATAN - KASERNGATAN.

T1-OMRÅDETS BEVARADE MILITÄRBYGGNADER.

VÄRDEBÄRANDE KARAKTÄRSEGENSKAPER:

- Områdets storskalighet med byggnader som har tydlig koppling till regementet.
- Byggnader i större proportioner med fasader som följer gatunätet.
- Större grönområden och gröna gårdar mellan byggnaderna med äldre träd och fruktträd
- Material- och kulörverkan i tegel och puts.

T1-OMRÅDET. FLERBOSTADSHUS FRÅN 1990-TALET.

KULTURHISTORISK BESKRIVNING

TRÄNGGATAN/TRÄDGÅRDSSTADEN

Området omfattar kvarteren vid Djurgårdsgatan/Tränggatan och Karl Dahlbergsgatan. Området är uppfört enligt stadsbyggnadsidealet trädgårdsstad efter Gustaf Lindens stadsplan från år 1923, placerat vid Kanberget där epidemisjukhuset etablerades vid sekelskiftet 1900. Trädgårdsstaden var ett stadsbyggnadsideal som formulerades och utvecklades i England kring förra sekelskiftet. Grundidén var att skapa nya, delvis självförsörjande samhällen som både hade stadens förtjänster i form av arbetstillfällen och kulturell service samtidigt som landsbygdens friska luft och grönska. I enlighet med planeringsidealet byggdes husen som friliggande enfamiljshus och flerbostadshus i två till tre våningar.

Området var byggdes för de mer bemedlade på västra sida Djurgårdsgatan mitt emot arbetarkvarteret Stolplyckan/Karlberg som växt fram sedan 1870-talet. I området byggdes Stolplyckekapellet som invigdes år 1931 och då ersatte en gudstjänstlokal från år 1912. Gudstjänstlokalen hade uppförts i kvarteret Stolplyckan för att få fler unga att närvara vid gudstjänster och "främja den andliga värden av utkanternas folk". En stentrappa leder ner till Djurgårdsgatan, den låg innan rivningarna i linje med Lindhultgatan, en av Karlbergs huvudgator. Lindhultgatan via trappan och Stolplyckekapellet var även barnen i Karlbergs väg till skolan.

TRAPPA UPP MOT STOLPLYCKEKAPELLET.

KULTURVÄRDEN

Byggnadernas placering i området mellan Tränggatan, Kaserngatan och Djurgårdsgatan följer Gustaf Lindens förslag till generalstadsplan för Linköping från 1923 med få undantag. Tränggatan utgör en rak siktlinje från Djurgårdsgatan till Kanslibyggnaden på T1 vid kaserngatan och många underofficerare bodde i området då många av dem i en tid präglad av egnahemsrörelsen ställt krav på boende i villa med odlingslott utanför kasernområdet.

Den södra delens grönska, förgårdar med hägnader och byggnadernas placering i förhållande till varandra och till gatan bidrar till stor läsbarhet av de stadsbyggnadsideal som var rådande vid områdets tillkomst. Flertalet byggnader har dock genomgått en del förändringar, vilket påverkar läsbarheten. Området söder om Tränggatan är dock mycket väl sammanhållet i fråga om volym, takform och färgsättning.

Centralt placerat i området, omgivet av grönska, ligger Stolplyckekapellet. Från kapellet leder Kapellgatan vidare till en trappa ner mot Djurgårdsgatan. Tvärs över Djurgårdsgatan ligger bostadsområdet Stolplyckan och tidigare Karlberg. Trappan väster om Djurgårdsgatan utgör en tydlig koppling mellan Stolplyckekapellet och bostadsområdet på östra sidan av gatan.

TRÄDGÅRDSSTADENS BYGGNADER

VÄRDEBÄRANDE KARAKTÄRSEGENSKAPER:

- Byggnadernas placering, förskjutet från gatan med förträdgård och entré mot gården.
- Byggnadernas förhållande till varandra med gavlar mot söder och norr i ett repetitivt stadsmönster.
- Den enhetliga och homogena bebyggelsen i området som präglar Tränggatan, Kaserngatan och Djurgårdsgatan.
- Murar och hägnader som avgränsar tomterna.
- Grönska bestående av träd och buskar, gröna gårdar.
- Fasadernas dova kulörer på slätputsade fasader med vita omfattningar.
- Sadeltaksformerna, inte sällan med takkupor centrerade och flera skorstenar.
- Den inklädda takfoten med takgesims, vanligen avtrappad.
- Den symmetriska fönstersättningen med spröjsade fönster.

FÖRTRÄDGÅRD FRAMFÖR BYGGNADERNA UTMED TRÄNGGATAN

KÄLLOR

TRYCKTA KÄLLOR

Södergren, B. (2000). "Gu' meddel!" sa Käck: en skildring av vår barndoms Stolplyckan. [Linköping]: [Univ.].

Centrum för lokalhistoria i Linköping (1999). Linköpings historia: 1900-talet. Linköping: Centrum för lokalhistoria, [Univ.].

Elfström, G. (2001). Kanberget. Stockholm: JM.
Hök, I. (1968). Gatunamn i Linköping. Linköping:

Elfström, G. (2001). 116 hus i Linköping: [byggnaderna berättar]. Linköping: Futurum.

Elfström, G. (2016). 1960-talets Linköping: bilder av ett händelserikt decennium. Linköping: Dibb förlag.

Elfström, G. (2010). Säg det, sa Topsy: och andra berättelser om Linköping. Linköping: Billeson Bilder.

ÖTRYCKTA KÄLLOR

Detaljplan Ekkällan för del av innerstaden 1:29 m.fl. intill Stolplyckan, Samrådshandling (2017), Linköpings kommun

Linköpings mötesplatser – innerstadens torg och parker (tillägg till Översiktsplanen för staden, antagen av kommunfullmäktige 2010)

Arkitekturprogram för Linköpings innerstad (2017), Linköpings kommun
Naturvärdesinventering vid Stolplyckan Linköping (2018), Fennicus Natur, Mikael Hagström.

Kulturhistorisk utredning inför detaljplan – Smedstad 1:18 och 1:4, Grenadjärsparken och Rytta-regården (2016) Fredrikssons Arkitektkontor AB

WEBB

Bild Linköping - <https://digitaltmuseum.se/owners/S-BL>

ARKIV

Östergötlands läns museums topografiska arkiv (Tidningsurklipp, bilder, kartmaterial och inventeringar)

Linköpings stadsarkiv (Kartor och stadsplaner)

MUNTliga KÄLLOR

Samtal med boende på Stolplyckan, 2018-08-20